

Intervjuu Anu Rauaga

Helen Kästik, Ave Matsin

Anu Raud (sündinud 10. mail 1943 Venemaal) on Eesti tekstiilikunstnik ja publitsist, Viljandi Kultuuriakadeemia ja Eesti Kunstiakadeemia pikaajaline õppejõud. 1994. aastal avati tema initsiatiivil tollase nimega Viljandi kultuurikolledžis talukujunduse ja rahvusliku käsitöö osakond, mille esimeseks juhatajaks ta sai. Anu Raud elab oma isatalus Viljandi lähistel Käärikul ning on pühendunud piirkonna edendamisele. Elu jooksul kogutud rikkalik vana-varakollektsioon on hoiul lähedalasuvas Heimtali muuseumis. Eesti Rahva Muuseumi 100. juubeli puhul kinkis Anu Raud Heimtali koduloomuuseumi Eesti riigile.

Anu Raud on teinud silmapaistvat tööd, teda saatnud tähelepanu on rahvakunsti vallas erakordne. Tema loodud vaipu on välja pandud ligi 70 isikunäitusel. Aprillis 2018 avati Eesti Rahva Muuseumis Anu Raua 75. juubelile pühendatud ülevaatenäitus „Isamaastikud“. Anu Raud on alates 2009. aastast Kunstiakadeemia emeriitprofessor ja Eesti Kunstnike Liidu auliige ning 2016. aastast Eesti Teaduste Akadeemia liige. Teda on tunnustatud rohkete kõrgete autasudega, näiteks nagu Valgetähe kolmanda klassi orden (1998), Kristjan Raua preemiad (1978, 1994), mitmed Kultuurkapitali preemiad, TÜ rahvusmõtte auhind (2013), riigi kultuuripreemia (2014) ja riiklik elutööpreemia (2018).

Anu 75. sünnipäeva puhul vestlesid temaga ta kunstnikuteest ja -tööst TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna juhataja Ave Matsin ja sama osakonna folkloristiharidusega töötaja Helen Kästik. Anu Raua loomingust on palju kirjutatud, eelkõige on tähelepanu pälvinud sõnumid ja rahvuslik meelsus, mida tema vaibad kannavad. Palju vähem on kirjutatud või kõneldud praktilisest, tolmusest käsitöö tegemisest ning käsitöölise ühiskondlikust positsioonist. Neile teemadele keskenduski juunikuine kohtumine Kääriku talus. See on kantud veendumusest, et silmapaistva kunstniku tööalased valikud kujutavad endast üldistust rahvakunstil baseeruva kunstiloomingu positsioonist Nõukogude Eestis ja Eesti Vabariigis.

Foto 1. Anu Raud Viljandi Kultuuriakadeemia pärandtehnoloogia konverentsil 2014. *Malvo Tominga foto.*

Sa sündisid Venemaal, aga kasvasid üles Eestis. Milline oli Sinu lapsepõlve maailm? Millist rolli mängis käsitöö Sinu lapsepõlveperekonnas?

Ma olen Ostankinos sündinud ja ema rääkis, kuidas see oli vaene aeg ja haiglas anti nõgesesuppi: see oli hea ja tervislik toit. Tal kujunes ühest haiglast teise saatmise tõttu titevoodipalavik ja see oli üks ohtlik värk. Üks öde vaadanud seal neid tittesid ja öelnud, et need on lõpuni tegemata – sellised viletsakesed. Sündisin küll Venemaal, aga 1945 tulime siia, nii et Moskvast ma midagi ei mäleta. Ma elasin Tallinnas enam-vähem iseseisvuse saabumiseni. Seesama Kääriku moonakamaja siin oli meie maakodu ja maal olemine oli minu kõige parem keskkond. Maailmas ei ole ühtegi kohta, kus ma tahaks rohkem elada kui siin.

Minu emale meeldis kududa, aga kui ma laps olin, siis oli seda ka vaja teha. Üks niisugune asi, millest mul on hästi kahju, et ta alles ei ole, oli vanaisa kampsun. Ma olin esimeses klassis, kui vanaisa suri. Vanaisa elas kangesti üle kolhooside loomist ja hobuste äravõtmist. Tal oli patentkoes hall kampsun. Ise oli kokkuhoidlik mulk: ta oli eri vääringus vanadele rahadele punsliga augud sisse löönud. Need eri suurusega kopikad olid tal nõõpideks.

Lapsena oli mul Võrumaalt pärit lapsehoidja ja ta tõi ühest vanast Võrumaa tekstist väljalõigatud tükikese mulle nukutekiks. Küll ma võisin imetleda neid ilusaid värve! Ta oli üldse üks igavene osavkäpp – oli olnud mõisa toatüdruk ja oskas oma töid niimoodi korraldada, et kindad olid kootud, põlled olid pestud, lapsed olid kasitud, toidud olid tehtud. Tohutult hea majapidaja. Tema tegi kogu aeg kärbsekirjalisi kindaid – ja siis mina sain jälle lumememme teha.

Nii me elasime. Ja need käsitööd või kodutehtud asjad – ma panin neid lapsena tähele. Mulle meeldisidki vanad asjad. Oma karupükstel lõikasin ka põlved ära, sest ma tahtsin ruudulisi põlvi saada, ära nõelutuid. Aga enne ruudulisi sain muidugi ka „triibulised“.

Nii et etnograafilist ainekast oskasid enda ümber märgata ja hinnata juba lapsepõlves. Selle valgelt pole üllatav, et turgutasid 1990. aastatel üles Heimtali koduloomuuseumi, mida täiendasid rikkaliku käsitöökoguga. Kuidas see vanavarakogu kujunes?

Jaa, mulle hakkasid väiksest peale juba vanad asjad hirmsasti meeldima. Etnograafiline materjal mind iseenesest huvitas, kui ma iganes nägin kas mingit vana tooli või vanu ehitisi... Hiljem, kui ma olin rahvakunstimeistrite koondises Uku noor kunstnik, siis ma käisin palju ringi ja nägin palju asju. Kogumiskirg oli suur. Mõned asjad anti ja ma ostsin ka nii palju, kui ma sain. Need asjad ongi praegu Heimtali muuseumis.

Minu ema ka väärtustas ja hoidis vanu asju alles. Muuseumis on mul väikene ema ristimismütsikene, mis on tohutult peen kudumine. Minu emaema ei olnud suur käsitöoinimene, ilmselt tegi selle keegi teine.

Oled tuntud oma vaipade poolest. Palun kirjelda oma käsitööhuvi avaramalt – millist käsitööd oled Sa veel teinud? Kuidas käsitööoskused omandasid – kes Sind näiteks kuduma õpetas?

Kuduma õpetas mind ema. Ega ma ei ütle, et ma nii väga osavkäpp oleksin. Silmuskudumine on kõige rohkem mulle meeldinud, eriti kindakirjad. Meil olid kodus Mannineni rahvariideraamatud ja lapsena ma joonistasin neid mustreid ruudupaberile. Minu esimesed kindad, mis väga hästi ei õnnestunudki, olid Rapla ratulised.

Kui ma käisin õpilastega Kihnus praktikal, siis Kaerametsa Siina õpetas Euroopa moodi kudumist: võttis kärbsepsiitsa kätte ja ütles, et kõigepealt õppige kuduma ja siis saab teha tihedaid kindaid. „Kuduma õppimine“ tähendas üle sõrme viskamist ja kõik mu peened sõrmikud ongi nii kootud. Kihnus oli meil kombeks toimetada ka terve laupäeva. Laupäeva õhtul oli saun, peale sauna toodi keldrist koduveini pudel ja midagi toredat. Siis me ajasime juttu ja siis ei tohtinud kududa. Kui keegi julgeski öelda, et laupäeva õhtu on laisa tööaeg, siis toodi jälle kärbsepsiits välja.

Kihnus käimise tulemusena hakkasin kuduma ilusaid peeneid sõrmikuid. Meil oli värskest auto ostetud, aga bensiini polnud saada. Tohutult pikad bensiinijärjekorrad olid – tõrtsu said autoga edasi sõita, siis jälle seisid. Mina kasutasin seda aega nii, et tegin autoukse lahti, kõlgutasin jalgu ja muudkui kodusin.

Mina ise ei ole selline, et mind huvitaksid paljud asjad või et ma ise paljut oskaksin. Kuigi vahel ju arvatakse ja helistatakse päevauudiste ajal: „Anu Raud, ma vabandan! Kuidas see Kodavere käise kurrutuse ots käis?“ Seda ma küll ei ole kunagi proovinud!

Tekstiilikunstniku hariduse omandasid aastatel 1962–1967 Eesti Riiklikus Kunstiinstituudis. Kust tuli mõte sinna õppima minna?

Kui ma käisin veel keskkoolis, läksin ettevalmistuskursustele. Esimene kord ma läksin sisseastumiseksamitele hoopis maali. Maali hindu ma sain väga hea, aga joonistamises... Joonistasin ja kustutasin nii kaua, kuni paberi sisse tuli auk. Sain kahe. Siis olin hästi õnnetu ja ema viis mind lohutuseks Krimmi. Aet Maasiku ema Olga küsis, et kas sa tekstiili ei taha õppida. See on parim nõuanne, mis mulle elus on antud. Järgmisel korral ma läksingi sinna, sest etnohuvi ja tekstiil sobivad ju jumalikult kokku. Ma hakkasin ise kuduma, juba kursusetöö oli piltvaiba tegemine. See ei olnud veel etnograafiline vaip, aga ta oli looduse ja maaga seotud.

Räägi oma õpingutest. Millest tollaegne tunniplaan koosnes? Kelleks teid tol ajal koolitati – iseseisvateks kunstnikuteks või kombinaadikunstnikeks?

Õppeaeg oli viis ja pool aastat. Mulle väga meeldis kunstiinstituudis, nii õppida kui hiljem õpetada. Õpetus oli tol ajal kunstilisem kui praegu, praegu on võib-olla pragmaatilisem. Kindlasti me tegime telgedel kudumist, trükikangast, žakaari. Trükikangastel me kasutasime tihtipeale etnograafilist motiivi. Ja mis mulle väga meeldis, oli ruumikujundus. Selle peal oli Leila Pärtelpoeg, aga oli teisi õpetajaid ka. Meile anti ruum ette ja sinna pidi siis leiutama tekstiilid. Tikkimist õpetati, aga seda oli vähe. Ja seda ma mäletan hästi, kuidas me käisime etnograafiamuuseumis ja seal räägiti nõeltehnikast. Meie keegi ei osanud seda, isegi õppejõud mitte. Mismoodi see kultuuriakadeemia on arenenud ja mida siin praegu kõik teatakse ja osatakse, see on suurepärane! Kõik need asjad on läbi mõeldud ja läbi näritud ja läbi kirjutatud. Siis olid paljud asjad unustatud. Kooli käsitöötunnis tegin plekist purukühvli ja porgandiriivi.

Mul ei olnud koolis võib-olla nii head hinded, aga oluline oli see, et igal hommikul kell 8 pidi jõudma joonistustundi ja igal päeval oli kaks tundi joonistamist. Ja siis oli maalimine, töö värvidega istus mulle paremini. Minu meelest see oli vägev!

Kes olid Sinu õpetajad?

Tol ajal töötasid kateedris kõik tuntumad tekstiilikunstnikud: Mall Tomberg, Mari Adamson, Leesi Erm, Merike Männi. Natalie Mei oli kateedri juhataja. Ma olin siis väga arg. Mäletan, et kord kodusin üht rohelist mitte-midagiütlevat linikut – praegu võin teile kinnitada, et mitte midagi ilusat seal ei olnud! Aga Natalie tuli ja kiitis: „Oi kui ilusad värvid, kui tore ja ilus!“ Ta tunnustas ja kiitis meid üldse väga. Olen rahul, et ma teda nägin, isiksusena oli ta väga oluline. Tema oli juhataja vähest aega ja järgmine oli kohe Mari Adamson. Sealsed inimesed meeldisid mulle.

Kuna õppejõude oli nii palju, siis sa leidsid endale kellegi loojaga ühise veregrupi ja siis sa leidsid ka suundumuse.

Kas oskad kirjeldada oma suunda või veregruppi, mille Sina kunstiinstituudis leidsid? Tol ajal määrati koolilõpetajatele töökohad suunamise alusel. Kui Sind lõpetamise järel Ukusse suunati, kuidas see otsus Sinu loomingulise veregrupiga sobis? Millist muud suunamist võisid karta või loota?

Mina pidasin Mari Adamsonist hästi lugu, ja see oli seda huvitavam, et tema abikaasa oli Adamson-Eric. Nende maja oli kõik kunsti täis. Vahel, kui ma läksin neile koju, siis Adamson-Eric vaatas ka minu kavandeid, et see kavand mulle meeldib ja see kavand mulle meeldib. Mari väga-väga pidas

rahvakunstist ja tal endal oli seina peal Kristjan Raua pilt „Talutuba“ – üks ilusamaid Kristjan Raua pilte minu arust. Ma olen paljude Mari tööde ristitiema, ristinud pilte ja vaipu. Mari Adamson oli mu diplomitöö juhendaja. Selle tegin ma Kuivastu kõrtsist Muhumaal, seega ka arhitekt või ruumikujundaja Leila Pärtelpoeg oli mulle väga oluline. Leila Pärtelpoeg oli geniaalne ruumikujundaja – kui ta läks ühte tühja ruumi, võttis ainult ühe knopka ja pani ühe asja seina peale, aga ruum muutus täiesti. Või siis oli tühi tolmune laud – ta ostis puuvilju, arbuuse, kõrvitsaid ja draperii – ja ruum muutus uhkeks ja ilusaks. Mõlemad õpetajad kutsusid mind enda juurde koju. See on kõige tähtsam asi ja mina olen samamoodi teinud. Oli ka teisi häid õpetajaid, aga minu lõpetamine ja tööleminemine oli nendega seotud.

Ukuse suunamist ma juba võisin arvata, sest mind huvitas etnograafiline pool ja rahvakunst. Kateeder oli üpriski tark ja minu juhendaja Mari Adamson sai aru, et ma peaksin sellisesse kohta minema. Selline koht just loodi – Uku oli siis võib-olla aasta vana, väga värske ja uus. Noore Uku aeg oligi kõige huvitavam.

Oled rõhutanud reisimise tähtsust oma elus. See on Sinu töös olnud ka loominguliselt oluline impulss. Üliõpilaspõli on silmade avamise aeg, kas juba üliõpilasena tuli Sul palju reisimist ette?

Üliõpilasena käisime suvel ka omal käel reisidel. Põhja-Dvinad mööda näiteks käisin 600 km seiklemas ja Uuralis Tšussova jõge mööda. Sealsetes küldes panin ka etnograafilisi asju tähele ja kogusin kaasa.

Minu Kihnu-käigud hakkasid juba üliõpilasena. Uku ajal käisin ma Kihnus juba iga kuu, vahel isegi kaks korda kuus. Muudugi see jätkus, kui ma õpilastega praktikal käima hakkasin. Rahvakunstipraktikal käisin ma Kihnus 12 aastat. Nii et Kihnus ma olen tõesti palju käinud juba tudengina, rääkimata Uku ajast.

Setumaal olen ka ühe korra praktikal käinud. See oli sügisene aeg ja käisime kohalikes taludes abis talgutel. Seal pakuti meile siis kohalikku sööki ja jooki ja pillimängu ja näidati kirstudest asju. Söitsin seal postihobusega ringi, kui mul autot ei olnud. Otsisin asju, mida joonistada ja koguda.

Ukus alustasid 1967. aastal, kohe peale ERKI lõpetamist. Uku oli loodud 1. novembril 1966. Selle mudel oli geniaalne – pakkuda käsitöökajatele üle Eesti tööd ja selle abil teadlikult alal hoida ja kasvatada traditsioonilise käsitöö populaarsust. Kuidas see mudel toimis seestpoolt vaadatuna? Milles Sinu töö seisnes?

Minu ametinimetuseks oli Uku kunstnik ja lisaks minule olid tekstiili peal veel näiteks Regina Guli, Lea Resev ja Malle Orglaan. Peale tekstiili olid

kunstnikud veel puidus ja metallis, nähtavasti kõige olulisemad olidki puitehistöö väiksed asjad.

See oli huvitav töö – ühest komandeeringust tulin ja teise läksin. Minu töö oli kohalikele töötajatele materjali viia ja siis vaatasin valmis asjad üle, et kas ikka on head ja kas ikka kõlbavad. Meil olid piirkonnad kätte jagatud, mina käisin Kihnus, Ruhnus ja Lõuna-Eestis: Võrumaa, Viljandimaa, Tartumaa. Saaremaa ja Muhumaa olid ka väga atraktiivsed ja eks ma vahel sattusin sinnagi. Neil saartel käisid rohkem Regina Guli ja Malle Orglaan. Kui oli autoga sõit, siis ma ei käinud üksi, keegi oli veel kaasas. Leila Pärtelpojaga, kes töötas sel ajal juba Ukus, käisime palju. Leila oli ka alguses Muhus, temaga käisime koos Setumaal. Me käisime maakohtades ja ööbisime mitmetes paikades. Vahel käisin kelguga, vahel paadiga, vahel sain mootorrattaga – seda pidin ise vaatama.

Minu töö oli käia oma piirkondades kohapeal. Kaerametsa Siina oli Kihnus Uku juht, kohalik brigadir, kelle juurde toodi kõik asjad kokku. Siinal oli jalg haige, tema istus nagu padakonn oma Kaerametsa talus ja naised töid kõik oma asjad sinna kokku. Tema vaatas kõik üle: ilusad asjad küll, aga kui pöial oli liiga all või liiga lühike, siis lasi ümber teha. Igal pool oli selline pealik olemas. Meie käisime ka kodudes vaatamas, kus naised kodusid. Näiteks Võrumaal keegi tegi teljepilusid – siis käisime vaatamas, et kuidas ta tegi.

Mina nii väga kaitsesin kõiki naiste tehtud asju. Aga kui jälle linna tulin, siis öeldi, et äh, sõnnikuhais on juures. No muidugi, nemad ju koovad igal pool! Ma tulin koju ja pesin õhtul asjad oma vannis üle. Nii et mina viisin kohapeale materjali ja tõin valmis asjad tagasi. Minu töö oli ka soovitada kunstniku pilguga, kuidas midagi teha, kas midagi peaks olema laiemalt või kitsamalt... Kunstniku töö oli otsustada, mida teha, ja kavandada esemeid. Aga tegelikult mina mitte ei juhendanud, vaid õppisin: leidsin neid asju, mida tasuks teha.

Kui ma ringi käisin, hoidsin alati silmad lahti, et leida uusi asju, mida võiks teha – näiteks kui ma nägin väga ilusa kujuga korvi, vardakotti või vöömõõka või isegi midagi, mis polnudki tekstiiliga seotud. Nii et kõigepealt võisime küll minna kindaid tegema, aga kui sa Kihnu kohale lähed, siis seal on titemütsid; poistemütsid on tutiga ja viiest siilust; tüdrukutemütsid on kolme siilu ja voodriga. Ja kui sa leidsid väga ilusa asja, mis sinu arust sel hetkel sobis teha, võeti see töösse. Kõigepealt küsisin näidise kaasa või katsusin leida sellesama korvimeistri või tekstiilimeistri üles. Vahel lasin teha uue näidise, mis läks kunstinõukokku. Kunstinõukogusse kuulus näiteks meie peakunstnik Helen Sirel. Koosseis oli vahelduv ja lisaks kunstnikele oli seal ka teisi ametimehi. Seal ta läks läbi – või ei läinud. Kui ta oli kunstinõukogus läbi läinud, siis oli veel üks suur kohaliku tööstuse ministeeriumi nõukogu, kus kaubandusspetsialistid hindasid, mida ostetakse ja mida mitte.

Vahel tulid välja mingid väga ilusad asjad, näiteks ohjad, aga kui hobust enam inimestel ei ole, mis sa selle ohjaga siis teed? Siis sai leiutatud, näiteks sobitatud need ohjad koti käepidemeks või vööks.

Kui kuskilt tekkis oma idee ja inspiratsioon rahvuslikul ainesel, siis oli meil eksperimentaalne telgede töökoda Pääskülas. Seal töötasid esikudujad, aga sain ka ise katsetada. Mina tegin kavandi ja siis käisime vaatamas, kuidas see välja kukkus. Ma kavandasin kõige rohkem asju telgedel kudumise jaoks, tikand pole minu jaoks nii tavaline. Vastavalt võimalusele pidi asi kokku pandud saama. Mulle väga meeldisid peenikesed Suure-Jaani sõbad ja otsustasimegi, et nüüd on vaja neid teha. Siis tulid Venemaalt mingisugused uued lõngad, tsellvillaga koos. Andsime töö kätte: värvid on sellised ja lõngad on siin.

Ma ise olen Mulgimaalt pärit, villased sõbad olid hästi toredad. Neid kraasiti ja vanutati natuke. Tegin siis Mulgi viievärvilisi sõbasid. Käisin Eesti Rahva Muuseumis, vaatasin suuremaruudulisi ja väiksemaruudulisi. Uuris, kuidas need viis värvi olid kokku pandud – must, punane, kollane, roheline ja valge. Siis tegin proportsioonid. Samamoodi väga ilusad olid Muhu sõbad, valge- ja pruuniruudulised ainult. See oli jälle otsustamise koht: kas neid on vaja? Mõni ütles, et pole vaja, need on igavad: teeme ainult oranže! Seal oli diplomaatia oluline, kuidas sa suutsid midagi läbi suruda.

Üks lugu on mulle veel meelde jäänud: mulle nii hirmsasti meeldisid saepurunukud. Aga tol ajal olid kõik harjunud nende ilusate portselan- ja plastmassnägudega. Ma lasin need nukud teha, näod maalisin ise pähe. Minu meelest väga ilusad! Aga kui need suured ametnikud nägid, siis nad naersid ja irvitasid, et mis kaltsunukud need on. Kuidagimoodi ei läinud see asi käima. Ükskord üks väike tüdruk tuli tuppa ja tädid kohe küsisid, et kas sulle need nukud meeldivad. Naised muidugi lootsid, et tüdrukule üldse ei meeldi, ikka et: „Noo, kumb on ilusam?“ Tüdruk siis ütles: „Mitte kumbki ei ole ilusam.“ Nii et tookord ei läinud need nukud läbi, aga natukese aja pärast hakati neid tahtma. See nõudis niisugust arvamuse muutmise tööd, mis vahel õnnestus. Nii et vahel kaubandusspetsialistid eksisid ja siis võis hiljem uuesti proovida. Mõni oli küll väga ninatark ja kui tema halvasti ütles, siis oli kriips peal. Aga paljud asjad läksid kenasti läbi: näiteks mitmed tekid ja pindpõimised vaibad. Need olid üksikud, väga kallid, aga tänu Ukule olid nad uuesti olemas. Selle koha pealt ma väga hindan Uku.

Millised esteetilised ja ideoloogilised eelistused kujundasid Uku toodangut? Kas Sa saad esile tuua arusaamu, kuidas suhtuti traditsioonilisse rahvakunsti ja selle edasiarendustesse ja stiliseerimisse? Kuivõrd oli autentsuse küsimus üldse üleval – või ei kaasnud sellega suuremaid diskussioone? Kas arusaamad, mis on prestiižne, kattusid Uku sees ja ühiskonnas?

Eksperimentaaltöökogas töötasid kudumismeistrid. Neile olen ma ise teinud korralikke kavandeid ja ka peakunstnik Helen Sirel tegi. Vahel oli ka nii, et Helen kippus neid maitsekamaks, mahedamaks muutma. Nii nagu minu õpetaja Mari Adamson ikka ütles, et ega Eesti rahvakunst pole nii maitsekas, kui arvatakse – see on lihtsalt maitsekaks pleekinud. Ja Helen Sirel siis kujundaski algusest peale neid maitsekaks pleekinud asju.

Aga ma pean ütleva, et Ukus tuli tegelikult ikka välja autentsem lähene-mine rahvakultuurile. Seal töötas rahvas, nad olidki autentsed. Toodete osas muidugi oli vaidlusi – mis minule meeldis, ei pruukinud kõrvvalt kellelegi meeldida, ja eriti ei pruukinud see kontorinaistele meeldida.

Aga mis puudutab prestiiži, siis võib-olla algul oli mõni üleolev, et ah see Uku... Aga Uku muutus kiiresti prestiižseks: kui sa läksid kuhugi sünnipäevale, sa olid tehtud mees, kui Uku asi oli kinkida – linane saunalina näiteks. Kui meil tuli mõni uus asi välja, mida veel palju ei olnud, siis ikka küsiti, et kas sa saad mulle kuidagi selle asja, et ma lähen juubelile.

Kas Uku mudel on Sinu teada ainulaadne või on selliseid asju mujal ka tehtud?

Ars oli teistsugune ja oli olemas palju varem, see kasvas välja vanast OÜ Kodukäsitööst. Mõnes asjas nad olid sarnased: Uku hakkas ju ka näiteks täitma suuri rahvariide-tellimusi. Nii kui laulupeod hakkasid tulema, telliti Ukust kõik täisriided. Varem tegeles sellega ka Ars. Ega Arsile ju ei meeldinud, et Uku tehti. Arsis olid kunstnikud, ta oli väike, elitaarne, intelligentide jaoks. Uku oli suur värk, hõlmas käsitöötegijaid üle Eesti.

Uku mudel oli ikkagi väga eriline, võib-olla mujal leidub midagi pisut sarnast. Mina pidasin Ukust väga lugu, see oli ülimalt sotsiaalne asutus. Võib-olla mõnes mõttes eelistati täiskohaga tegijaid, kes kogu aeg kudusid kindaid. Aga igauks sai sealt võimaluse lisa teenida, näiteks kui oli mõni titega noor ema või invaliid. See oli suurepärane. Uku tase oli kõrge ja läks kogu aeg kõrgemaks.

Aga nagu kõik asjad: kui lähevad suuremaks, siis lähevad viletsamaks. Alguses oli Ukus kõik nii värvikas: kunstnik läks ise igale poole, kohtus inimestega. See oli kõik elumahlasem ja elavam. Pärast imbus bürokraatia sinna vahele: kunstnik tegi ja dispetšer vahendas.

Kui Sa Uku perioodile tagasi mõtled, mis oli selles töös kõige erilisemat?

Need kirjad, mida töötajad mulle saatsid. Üks mees tegi puujuurtest väga ilusaid vakkasid, hammastega tõmbas pingule. Ükskord kirjutas mulle kirja, et vabandust – enam ma ei saa üldse teha, mul tuli viimane hammas suust ära. Ja siis Setu neidude kirjad. Praegu loen neid veel üle! Suhted inimestega olid mulle tähtsad.

Selles töös said kogu aeg kellegagi kokku ja tuttavaks ja leidsid imelisi asju. Ikka kuskilt unkast rippus huvitav rätik. Väga erilisi kohti nägi – ükskord jälle Setumaal üks vanamees magas naril, kanad ja kuked nokkisid köögis tema ümber teri.

Asja juurde käis muidugi see, et kui sa taitsid inimesega hästi läbi saada ja tema sõi pekki ja jõi puskarit, siis sa pidid sedasama tegema. Ühel taadil sai seda puskarit ühel korral liiga palju ja ta tõi viimaks oma Peko välja. Oi seda kassiahastust, mis järgmisel päeval langes, et ta oli oma maja Pekot mingitele linnatantedele näidanud!

Ka Ruhnuga on toredaid mälestusi. Üks ürgvana tore perekond oli Peeter Rooslaid ja Mariina Rooslaid. Nemad rääkisid alati huvitavaid lugusid Ruhnu elukorraldusest ja sealt ma tōin ka asju kaasa. Kas see polnud tore – noor inimene läheb kevadel üheks päevaks Ruhnu komandeeringusse ja igal homimikul öeldakse krapist: „Tāna lennuk ei tule!“ Ja siis oled nādal aega seal. Kōnnid mererannal, kōpsetad leiba, uurid. Siis mārkadki, millised voodid olid, millised vooditekid olid, kuskilt pudeneb ikka mingi sokiāär vōi kinnas vālja. Niimoodi kās see asi. Kui midagi toredat leidsid ja õnnestus hea nāidis teha ja oli õnne, et lāks tootmisse, siis sai toredaid asju.

Ma vōin rāākida veel pistisest! Vōib-olla on see kuritegu aegunud. Mōned kudujad taitsid saada paremat kindamustrit: meie, kunstnikud, tegime mustrid ja jagasime tōō laiali. Kōige paremini taheti kerget kirja, et oleks kergesti kootav. Siis meile toodi vahest mune ja toorest kana, vahel oli veinipudel. Meie inimesed olid vāga toredad, nii et mina suhtun pistisesse vāga hāsti.

Ukuse jaid kuni 1970. aastani ja selle jarel tuli õpetajatōō: üle 20 aasta kunstiinstituudis. 1994. aastal tegid suure elupōorde ja kolisid Tallinnast Kāārikule. See oli intensiivne aeg ja vabariigi alguse aeg tēhendas palju uusi algusi ka Sinu elus: vana talumaja vajas kordategemist, Heimtali muuseum ülesehitamist. Viljandi Kultuurikolledžis lōid kaasa uue osakonna loomisel ning hakkasid vastset talukujunduse ja rahvusliku kāsitōō osakonda juhtima.

Ma tuln Viljandisse selle pārast, et me olime sunnitud Tallinna majast vālja kolima, kui vabadus tuli. See oli šokeeriv elumuudatus, siia tulemine oli pāris karm nii psühholoogiliselt kui fūüsiliselt. Algul ei olnud meil siin vett sees, tōukekelk oli kemmerguespress. Siis sai elu siin natuke mōnusamaks tehtud. Maal mulle vāga meeldis, aga mul oli tōōkohast kahju. Ma olin kunstiinstituudis nii harjunud. Viljandis tuli endale uus tōō leida. Kui ma kultuurikolledži direktori Enn Siimeriga oma mōtetest rāākisin, toetas ta mind vāga ja nii see osakond alguse sai. 1994. aastal alustasin Viljandis, aga ma tilkusin natuke Tallinnas edasi, kus mul mōned tunnid olid.

Kui ma sain Jakob von Uexkülli Eesti Taassünni preemia (1994) pärandi hoidmise ja väärtustamise eest, siis ma ostsin selle muuseumi ja hakkasin tudengeid siia praktikale tooma. Ja kõige rohkem ma tahakski selle muuseumiga seoses tulevikuunistustest rääkida. Muuseumieksponaadid lähevad iga minutiga järjest abstraktsemaks. Olgu see luisk, vikat või kirves – inimesed ei tea, kuidas seda kasutada. Aga see kõik on teistmoodi, kui sul on heinamaad ja metsa ja talu. Eriti uhke, kui ühel muuseumil on veel kaastöölised, kellel on jänesed, kanad ja lambad. Lisaks muuseumile on seal puhkeruumid loovinimestele. Praegu minu ajal on see mõnele inimestele maailmaparandamise, maailma nõelumise koht. Ma unistan, et ka peale mind saaksid üliõpilased seda praktikabaasina edasi kasutada. Minu väga suur unistus on muuseumi tagant veel üks talu ära osta. See on vana ajalooline metsavahtide koht. See oleks loomeinimeste maakoht, kus saab seeni korjata, ratsutada, luuletada, maalida, laulda... Ümberringi on ju kõik hästi tore: ujumiskohad ja hobused ja metsad ja karjamaad. Isegi pakud järve ääres, kus istudes kala püüda.

Aga mida ma kardan, on bürokraatia julmus. Praegu võib olla tore kultuuriminister, aga kui tulevad järgmised valimised, tulevad uued inimesed. Sa ei tea, milline tuleb ERMi järgmine direktor. Võib-olla ta arvab, et Heimtali on liiga kauge koht. Paneme kinni, viime asjad Tartusse, müüme majad maha – saab mingi tühise väikse asja nagu jaanuarikuu küttearve ära makstud. Niisugune asi võib väga kergelt juhtuda, et sinu elutöö ühe käeviipega hävitatakse. Mina oma elu malemängus väärtustan väikseid kohti ja püüan neid alles hoida.

Laiema avalikkuse silmis oled esmajoones tuntud oma isikliku kunstiloomingu, vaipade poolest. Kuidas kujunes Sinu isiklik loometee? Kõnelesid juba, et vajaliku baasi said kaasa kunstiinstituudist.

Kunstiinstituudi aegadel algasid erialatunnid kell pool üks. Mina töusin hommikul kaheksa, pool üheksa üles ja hakkasin kuduma, enne kui sinna läksin. Kui ma üksi olin, läksin kunstiklubisse KuKu, sain seal tuttavatega kokku, sõin lõuna ära, tulin koju ja kudiosin jälle öösel ühe-kaheni. Mu vabakutselised vanemad olid maal. Tallinnas oli meil hea suur maja, kus ma sain vaipu kududa. Esimesed vaibad tegin kõik ise. Kõik need vanemad on minu kootud: „Esiemad“ (1976), „Linnaöö“ (1979), „Kuusik“ (1980), „Agu“ (1983), „Seitse suitsu“ (1984).

Vähemalt pool minu loomingut on minu kootud. Aga ma tegin ka kavandeid Arsile. See oli autoritiraaž, nii et igat vaipa kooti viis tükki. Sellised olid näiteks „Ise seisev“ (1990) ja „Pööriöö“ (1990). Siis oli Merike Lond seal kuduja. Mina käisin autori järelevalvet tegemas umbes üle paari päeva:

Foto 2. Anu Raua stipendium määratakse VKA rahvusliku käsitöö osakonna üliõpilastele, kes on silma paistnud ainelise kultuuripärandi uurimisel ja kasutamisel. 2016. stipendiumite üleandmine: vasakult laureaat Marit Külv, RKO juhataja Ave Matsin, Anu Raud, VKA direktor Iñaki Sandoval Campillo ja laureaat Malvo Tominga. *Maritta Antoni foto.*

vaatamas, kuidas ta mu vaipu koob. Nii me saime Merikesega tuttavaks ja ma kutsusin teda endale appi, nii et üheksakümnendatel hakkasin kasutama kudujaid. See sõltub ajast ja energiast: mida tuntum sa oled või mida rohkem sul tööd on, seda enam on abi vaja. Noorena oli rohkem võhma kella kaheni öösel kududa. Nüüd enne näitust¹ ma kudusin ka mitu vaipa ise, nii et ma nautisin seda kudumist. „Torni“ kudusin ise, „Kaapekakk“ (2018) ja „Suurem meist on kukeke“ (2016) on minu kootud. Viimase juures töötasime koos Reita Taalmaaga. Ja kui teised minu asju koovad, siis nii ei ole kunagi olnud, et mind ei ole lähedal. Ma vaatan kogu aeg, et siit lühemaks, siit soojemaks. Suurtes vaipades olen ma ka kindlasti kudunud selle ja teise ja kolmanda koha.

Sinu loomingust on hiljuti koostatud ülevaatenäitus, sellega seoses on Sul olnud tibude loendamise aeg. Oled sa saanud täpselt kokku lugeda, palju Sul vaipu tehtud on? Milline on nende vaipade saatus?

Ei ole lugenud, aga ikka üle saja on vist küll. Saatus on nii, et ega mul neid endal ei ole – üksainuke on. Nad on eravalduses, aga väga palju on ka kirikutes ja ühiskondlikes hoonetes. Tarbekunstimuuseumis on umbes 15 vaipa.

1 Anu Raua ülevaatenäitus „Isamaastikud“ on Eesti Rahva Muuseumis avatud aprillist novembrini 2018. Näitus on pühendatud Anu Raua 75. sünnipäevale.

Need on kõik varasemad: nõukogude ajal oli igal aastal tarbekunsti näitus ja igal aastal osteti üks vaip muuseumisse. Terve iseseisvuse ajal kokku on nad ostnud ühe vaiba.

Välismaale liiguvad ka, peamiselt eraisikutele, aga on ka Stockholmi Eesti Majas. Washingtonis maailmapanga hoones on minu „Kolm poega“ (1995). Sellest on ka koopia olemas Viljandis, maakondlikus arenduskeskuses. Washingtoni Eesti saatkonnas on üks minu töö ja Moskvas ühes loomingulises koolis.

Selle väljaviimisega on vaidlusi ka olnud. „Rehi“ (2012) pidi Hiina minema. Ta oli näitusel väljas ja küsiti, kuhu see saab. Kui ma ütlesin, et Hiina, siis tekkis selline rahulolematuse mõmin: „See on Eesti vaip, kuidas see võib Hiina minna?“ Arhitekt Andres Põime ostis vaiba ära ja maksis selle mulle välja. See oli tema oma. ERM koos Krista Aruga hakkas hirmsasti tahtma seda ja nad küsisid minu käest, et kus see vaip on ja kellele ta kuulub. Ja Viljar Pohhomov koos ERMiga ostsid tagasi selle vaiba!

Mu vaibad on üpriski peened ja nende tegemine võtab hulga aega. Aga üldiselt on niimoodi olnud, et nagu vaip valmis saab, nii ta ära ostetakse. Viimane vaip Kihnu naistega² meeldis nii paljudele, ma ei teagi, kui paljud oleksid endale tahtnud seda vaipa. Mu enda lemmikvaip on „Kodutuled“ (1977), selle eest ma sain ei-tea-mitu preemiat.

Sinu vaibalooming on tehniliselt ühtlases vaos ja seal Sa suurt ei muuda: Sul on välja kujunenud tihedus, materjalide jämedused ja muu selline, sellega sa ei hulla. Pigem töötad värvide ja jutustusega. Mittemidagiütlemaid vaipu ei olegi Sul kohanud, mis oleks lihtsalt ilus värvide mäng.

Ütleksin, et sõnum ja idee on kõige olulisem, kujund ja värv mängivad mingil määral koos. See on õige, ma ei ole nagu Mall Tomberg kasutanud erinevaid peenusi ja jämedusi ja sellega mänginud. Ma arvan, et kui ma ise kooksin, siis ma mängiksin faktuuriga rohkem. Selle jämeduse tingib mingil määral ka see, et kui sa raamil teed, siis sa paned nii ja naa üles. Praegu on välja kujunenud, et mul on ühed kruvid, kaks lõnga sentimeetril. Sisse koon kahekordseid lõngu keskeltläbi viis – umbes niisuguse tihedusega. Tegelikult võiks rohkem teha teistsuguseid vaipu. Mul on praegu üks selline põlluga: igasugused pruunid tulevad kokku. Seal mõtlen, et oleks tore mängida kuidagi üle kahe, üle ühe. Aga ta on jälle niipalju suur. Kui ma üksi kooks, siis ma ei jõuaks seda valmis teha, aga niisuguseid asju peaks just üksi tegema.

Räägi vaiba tegemise tehnilisest protsessist. Eks üldine töö käik on ju ennustatav – alustad väikesest kavandist ja siis tuleb suur tööjoonis. Aga räägi lähemalt: kui palju Sa ühe vaiba jaoks kavandeid teed, mille vahel valida? Võib-olla on nii, et Sul on üks kindel mõte ja Sa teed selle ära?

2 „Linnulaul“ (2018).

Vahel juhtub küll, et ma teen mitu varianti. Praegu näiteks ma koon üht: mul on üks „Koda“ olemas (1992), aga nüüd ma teen värvilise variandi, mille tellis haridusministeerium.

Selliseid kavandeid on mul küll, mis ei ole kootud. Mul on mappides kudumata kavandid ja kootud kavandid eraldi. Neid kavandeid kogu aeg tahetakse ära osta. Mina olen püüdnud, et ma ei müü ühtegi. Vaibad on kõik üle maailma laiali, olgu siis vähemalt originaalkavandid ühes kohas.

Kui kavand on valmis, teen suure tööjoonise. Neid ma tegin kogu aeg käsitsi, nüüd viimased kaks kavandit on mul välja printitud. Ma mõtlen, et nii ma hakkangi nüüd tegema, see põlvitamine ja käputamine oli valus. Kui kavand väga täpselt väga peene pliiatsiga korralikult joonistada, siis tuleb tööjoonis printituna veel rohkem iseenda moodi välja kui see, kui sa seda väikest ise suurendad.

Ja siis tulevad edasi käärimine ja kudumine. Kuidas Sa kokkutõmbamise protsenti arvestad?

Jah, siis läheb raami peale. Siis on raami vahed, suga ja niied ja vaheliku-pulk ja kudumine. Ma ei pane vaipa laiemalt üles: kui laia vaipa tahan teha, nii üles panengi. Ta ei tõmba absoluutselt kokku, ma koon tugevalt. Otsad peidan kudumise käigus ära. Kui on lihtsam pind, siis ma panen vaheliti nagu kaltsuvaibal. Aga mu abilised tõmbavad kudumise käigus kõik otsad kohe sisse, nii et teiselt poolt jääb vaip täpselt sama puhas. Isegi seda on olnud, et suurde raamatusse „Eesti tekstiilikunst. Estonian textile art 1915–2015“ läks minu luuuga vaip „Pole kodus“ (2014) pahupidi sisse, linaled kanalid kõik näha!³

Kõige lõppu jääb viimistlemine. Kudumise käigus tekivad vahel pilud, need me õmbleme kinni. Lõpuks on vaja narmad sõlmida ja kanalid panna. Kui tundub, et vaip vajab väikest venitust, siis läheb naeltega põranda külge ja märjad linaled peale. Raskuseks lähevad kaltsuvaibad, nii palju kui meil neid on. Aga viimasel ajal pole neid keegi naelutanud, sest nad on nii täpselt kootud. Nad puhkavad lihtsalt nädalakese märgade palakate all.

Milliseid lõngu Sa kasutad? Kuidas Sa värve kokku sätid? See on kindlasti keeruline sel juhul, kui koob keegi teine?

Lõng on ikka villane. Ma püüan alati ainult naturaalse villaga töötada – võib-olla vahel ainult kuhugi mingit puuvillast niiti sekka. Ja varem oli muidugi väga oluline lõngade värvimine, kuigi enam mitte nii tihti. Ma olen nii palju kudunud, et mul on igasugu värve: praegu juba kavandades mõtlen, et neid värve on mul nii palju, et ma peaksin neid ära kuduma. Värvide valin

3 Kuna raamatusse sattus foto Anu Raua vaiba pahupoolest, trükkisid koostajad vaibast eraldi postkaardi, mida „vigade parandusena“ raamatu vahele panna. – Toimetuse märkus.

kindlasti mina, isegi kui koob keegi teine. Mina teen kuduajatele esialgu tupsud valmis. Kui hakkad tegema, siis hakkab midagi kooruma, midagi muutuma. Siis ma olen jälle juures.

Tuleme nüüd käsitöö tegemise juurest ideedeni. Ütled, et vaiba juures on kõige olulisem lugu. Millised lood on jagamiseks kõige olulisemad?

Võtame näiteks „Seitse suitsu“ (1984). See on väga tähtis asi minule. Ma olen palju Eesti külades käinud, kui lumi kriuksub, on külm ja suitsud tõusevad püsti. Käid ega tea, mis seal talumajade sees on. Võib-olla on selles vaibas natuke sellest ajast, kuidas me Ukus käisime ühest külast teise.

Või võtame „Koguja“ (2008–2009), mille peal on palju redeleid. Iga koguja teab, et kui sa juba põõningule pääsed, siis sa midagi ikka leiad ka.

Igas minu vaibas on kuskil kas või pipra ja soolana see Eesti lõhn või Eesti märk küljes. Aga mõni vaip on inspireeritud ka mujalt kui Eesti elust, näiteks ekspeditsioonid Kaljo Pölluga töid põhjala motiive sisse.

Sa kasutad oma vaipadel rahvakunstimotiive ja mustreid, vahel on need suurde tervikusse sulandunud õige väikese diskreetse detailina. Milline suhe Sul neisse on? Kas pead nende tausta ja tähenduste uurimist oluliseks?

Kindakirjamotiive on mul palju, näiteks lauajalakiri on mulle väga armas. Mu isal on üks väga ilus luuletus „Kindakiri“. Sellega oli selline lugu, et kui ema oli alles ta pruut ja isa läks kohtama, siis ta kaotas kinda ära. Ema läks koju ja nagu iga eesti naine oskab kududa, võttis musta ja valge ja roheline lõnga ja kudus talle ühe uue kinda. Ja siis on ilus lugu, kuidas see uuesti kootud kindas on alati palju soojem ja nagu teretaks mind. Ja see oli just lauajalakirjaga ja sõelapõhjakirjaga kinnas. Kui emal oli 90. sünnipäev, lasime vennaga need luuletuse kindad uuesti kududa. Nii need lauajalakiri ja sõelapõhjakiri tulevad mulle alati kergesti meelde. Ja muidugi ristimärk, seda on mul väga palju.

Aga ma ei käi neid kuskil eraldi uurimas. Lihtsalt vaatan kindaid ja sukki: kuidas üks väike ristikene hakkab arenema, kuidas ta täiustub ajapikku suuremaks ja suuremaks motiiviks. Tänapäeval tahavad inimesed hästi teada, mis see kõik tähendab. See mind eriti ei huvita ja ega ma usugi hästi. Mulle väga meeldib Tõnis Vindi puhul, kuidas ta teadlaste lapsena on kunstnikufantaasia ja teadusliku maailma kokku keeranud, mis räägib nendest lillevarrevöödest ja kosmodroomidest ja suurest paugust ja varasemast elust maailmas ja sõnumistest teiselt poolt. Aga tema viisi ma seda ei usu.

Kõige rohkem mulle meeldivad Ants Viirese seisukohad mustritest. Ma olen Kihnus palju küsinud nende mustrite kohta, et mis ta tähendab. „Mis ta ikka tähendab – näeb välja just nagu kukesaba või siidilapp või kassikäpp või küüsiline...“ Kihnus on pigem peremärgist tuletatud kirjad. Vot niipalju nad

ütlevad, et küüned ja hambad kaitsevad. See on tõesti loogiline. Ja sukakirjadel ka – alumine muster on hambuline. Teistele meestele välgutatakse seeliku alt hambaid ja üks võib vaadata ka ilusaid sukakirju. Siis on veel kohtumehkiri: keegi on kinkinud ühele kohtumehhele sellised kindad, andnud pistist ja pistisemuster on peal. Aga neid selgitusi on suhteliselt vähe. Mulgimaal on peksutulba (pessutulba) või põrgutulba kiri, millest on teada, et pulmade ajal pandi see lambalauda ukse peale, et keegi ei tuleks ega varastaks.

Vahel mul on tunne, et ei saa rahulikult omi asju teha, kui liiga palju teiste asju loed ja tead. Parem on vähem teada.

Praegu on Eesti kunstikõrgkoolides huvi rahvakunsti vastu järjest langedud, kohati võib tajuda lausa põlgust. Kas Sina oled oma elus sellist asja tähele pannud? Kas Sa ise pead end kunstnikuks või käsitööliseks?

Ma olen kunstnik, ma lihtsalt teen seda kunsti käsitsi. Mina olen professionaalne vaibakunstnik, kelle üks inspiratsiooniallikatest on rahvakunst, teine oluline allikas on loodus. Suurem osa vaipu on mingil viisil seotud rahvakunstiga. Muidugi on ka töid, millel otseselt ei ole mingit rahvuslikku motiivi – näiteks üks koolitööna tehtud rüü „Vesiroos“ on seda laadi töö.

Aga seda olen küll tajunud, et rahvakunsti üleolevalt suhtutakse, et „need on need käsitöölised“. Omal ajal oli hästi suur vahe, et kes on tarbekunstnikud – tarbekad – ja kujutavat kunsti peeti kõrgemaks vaimsuseks. Mõne jaoks olen kindlasti ajast ja arust etnomutt, ei saada aru, miks sellega üldse õiendada. Kui vabaks saime, oli noorematele inimestele kõik väljamaine värk uhke ja huvitav. Endal luud polnud luustunudki, kui juba mindi teisi kultuure vaatama. Minu ema ütles alati, et enne olgu emakeel selge, kui hakkad võõrkeeli õppima.

Selliseid suhtumisi on hästi näha ka rahvakunsti praktikast. Minu õppimise ajal oli nii, et õpetajad isegi ei tulnud meiega kaasa. Me läksime ise ERMi ja etnograafid näitasid kõike. Ise valisin ühe Ambla vaiba, seda joonistasin nii hästi, kui oskasin. Keegi ei juhendanud. Alates 1972. aastast juhendan rahvakunsti praktikat mina, olen õpilasi vedanud Uurali mägedesse ja küll igale poole Setumaale-Hiiumaale. Varem kestis see 14 päeva, nüüd on koos sõitudega 5 päeva ette nähtud. Kõik minu õpilased kodusid varem vähemalt ühe paari kindaid valmis. Nii et praegu on see praktika tõesti kiirkuivati.

Aga praegu lausa trügitakse mulle siia praktikale. Tuleb üks Prantsuse lütseumi tüdruk – ütleb, et ma ise tahan tulla, mul pole vaja mingeid punkte. No kujuta ette! Mul on praegu olnud kolm praktikanti ja need on päris noored inimesed. Ma ei oskagi öelda, kas otseselt mu vaibad või kogu see elulaad kokku on muutunud inimestele huviäratavaks. See kõik on järsku niimoodi läinud. Praegu ma saan aru, et ma olen tuntud ja armastatud. Kui ma läksin

loenguid pidama, siis naised Ida-Virumaalt tulid ja aitasid mu raamatute kotti kanda: „Teie olete selle kõik ära kudunud, mida meie oleme terve elu oma hinges ja südames kandnud.“ Mina olen hinges kunstnik, aga ma tunnen, et mu töö läheb korda ja on arusaadav ka lihtsatele inimestele.

Sind ennast ei ole rahvuslik teema ära tüüdanud?

Ei ole. Praegu on moes, et kogu aeg peab midagi uut tegema. Elu on nii lühikene, et kui tahad üks päev ühte ja teine päev teist ja kolmas päev kolmandat, siis sa pihustad selle ära ja järele ei jää midagi. Aga kui sa kogu aeg panustad, sa oled selle ühe asja valinud, seal on sinu armastus, siis sa püüad kogu aeg seda asja täiustada, rikastada, edasi viia. Põhjalikkus on oluline, mitte rabelemine. Praegu öeldakse tihti nii, et ei sobi ühes kohas kaua töötada, sest töö ammendub ja elus tulebki edasi liikuda. Mõnes mõttes ju õige, aga mõelge, kui keegi tuleb ja ütleb sulle, et sa oled oma töös ammendunud ja las tuleb nüüd keegi teine. Kui tihti juhtub, et uus inimene lööb kõik pahupidi ega saa üldse aru, miks asjad on kuidagiviisi kujunenud.

Sama asja näen rahvakunsti praktikal. Mõni ütleb, et mul on fotoaparaat – üks sekund pildistab, teine sekund unustab. See pole võrreldav sellega, kui sa ühe asja oma elus oled number üks pintsliiga läbi vuntsinud. Vähemalt üks asi su elus peab olema põhjalik.

Interview with Anu Raud

Abstract

Anu Raud (born in Russia, May 10, 1943) is an Estonian textile artist and author. She is a long-time lecturer at the Estonian Academy of Arts and Viljandi Culture Academy. On the occasion of Raud's 75th birthday, Helen Kästik and Ave Matsin sat down with her to look back on her life and work as an artist. Even though much has been written about the work of Anu Raud, its main focus has been on her tapestries as carriers of the idea of national identity. The mundane practical aspects of crafting and the social position of the craftsperson have received a lot less attention. These were the topics that were discussed at Kääriku Farm in June, driven by the conviction that the professional choices of an outstanding artist allow us to draw conclusions about the position of art based on heritage craft in both Soviet and independent Estonia.

While studying textile art at the State Art Institute, Raud developed a keen interest in ethnographic material thanks to the encouragement of her teachers Mari Adamson and Leila Pärtelpoeg. After graduating in 1967, she was assigned work at the national handicrafts manufacturing association Uku, which had been founded the previous year. Uku was based on an ingenious idea: to provide work to skilled craftspeople all over Estonia in order to preserve and popularise traditional handicraft. As the lead artist for Kihnu, Ruhnu and Southern Estonia, Anu Raud coordinated the work of crafts-people in these regions and went on collection trips to draw inspiration for the design of items based on traditional handicraft.

*In 1972, Anu Raud returned to the National Institute of Arts, this time as a lecturer, which also gave her more time for personal creative projects. Her work consists of more than a hundred tapestries that have been displayed at nearly 70 solo exhibitions. In April 2018, the Estonian National Museum opened the exhibition *Landscapes of My Fatherland* on the occasion of her 75th birthday. Raud emphasises that there is a clear message in all of her works: „All tapestries I make bear the scent or at the least a tiny taste of Estonia.“ The tapestries of Anu Raud are a clear expression of her values and show her intimate connection to her homeland, its nature and the culture of its past. Her style is characterised by subtle play of colours and the skilful use of elements from national crafts.*

The restoration of Estonian independence was followed by a turbulent period in the fates of both the republic and Anu Raud herself. Her work at the National Institute of Arts came to an end and her family was forced to move out of their apartment in Tallinn when it was returned to its former owners. After moving to her father's home farm at Kääriku near Viljandi, Raud needed to find a new job. In 1994, she became the first head of the newly-opened department

of farm design and national crafts at the Viljandi Culture College. While living at Kääriku, she has dedicated a lot of energy to the promotion of the region. Her rich collection of traditional handicraft accumulated over the years is kept at the nearby Heimtali Museum; for the 100th anniversary of the Estonian National Museum, Anu Raud gifted the Heimtali Museum of Domestic Life to the Republic of Estonia.

Anu Raud has had a remarkable career and the attention she has received in connection to folk culture is extraordinary. Since 2009, Raud has been a Professor Emeritus of the National Academy of Arts and an honorary member of the Estonian Artists Association; in 2016, she was elected to the Estonian Academy of Sciences. She has received numerous awards, including the Order of the White Star, 3rd Class (1998), the Kristjan Raud Award (1978, 1994), several awards from the Cultural Endowment of Estonia, the University of Tartu award for contribution to national identity (2013), National Culture Award (2014), and the National Lifetime Achievement Award (2018).